

Игор Шнуренко

ХАКНАТИЯТ ЧОВЕК

HOMO FRACTUS

София, 2023

Преводът е направен по изданието

Игорь Шнуренко

ЧЕЛОВЕК ВЗЛОМАННЫЙ

Изд. „Наше завтра“, 2021

© Игорь Анатольевич Шнуренко, 2021

„Катехон“ е импринт на издателство „Изток-Запад“.

© Издателство „Изток-Запад“, 2023

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Райко Попов, предисловие, превод, бележки, 2023

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2023

ISBN 978-619-01-1194-8 (мека подвързия)

ISBN 978-619-01-1195-5 (твърда подвързия)

ИГОР ШНУРЕНКО

ХАКНАТИЯТ ЧОВЕК

HOMO FRACTUS

Превод от руски и предисловие
Рајко Попов

КАТЕХОИ

КАТЕХОНИ

Водещ редактор
доц. д-р Григор Сарийски

№1	Клаус Шваб	<i>Капитализъм на заинтересованите</i>
№2	Николай Вавилов	<i>Некоронованите крале на червен Китай</i>
№3	Иво Христов	<i>Не пожелахте да чуете</i>
№4	Джоузеф Плъмър	<i>Тайните структури на властта</i>
№5	Димитър Събев	<i>Маркетинг, потребление и икономически растеж</i>
№6	Андрей Фурсов	<i>Водораздел</i>
№7	Уан Йуей	<i>Глобализация по китайски</i>
№8	Александър Дугин	<i>Четвъртият път</i>
№9	Едуард Грифин	<i>Създанието от Джекил Айлънд</i>
№10	Д-р Анна Лембке	<i>Допаминов свят</i>
№11	Алексей Вандам	<i>Геополитика и геостратегия</i>
№12	Норберт Херинг	<i>Финалната игра на капитализма</i>
№13	Даниел Естулин	<i>Институтът „Тависток“</i>
№14	Имануел Уолърстийн	<i>Исторически капитализъм</i>
№15	Съст. Урих Мис	<i>Великото зануляване</i>
№16	Андрей Фурсов	<i>Оргазмът на богомолката</i>
№17	Съст. Давид Енгелс	<i>Обновлението на Европа</i>
№18	Уилям Х. Макнийл	<i>Възходът на Запада, том 1 и 2</i>
№19	Ханс-Йоахим Маац	<i>Общество на страха</i>
№20	Каръл Куигли	<i>Англо-американският управляващ елит</i>
№21	Игор Шнуренко	<i>Демонът отвътре</i>
№22	Робърт Ф. Кенеди-мл.	<i>Истинският Антъни Фаучи</i>
№22	Дмитрий Зикин	<i>Забранената икономика</i>
№23	Игор Шнуренко	<i>Хакнатият човек</i>

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА КОГО БИЕ КАМБАНАТА В КНИГИТЕ НА ИГОР ШНУРЕНКО? (<i>Райко Попов</i>)	9
ЗА КАКВО Е ТАЗИ КНИГА	13
ИГРАТА В ПЕРСПЕКТИВА	23

ЧАСТ ПЪРВА

СВЕТОВНАТА ВОЙНА ЗА ЧОВЕШКИТЕ ГОЛЕМИ ДАННИ (ЧГД)

ЕПИЗОД ПЪРВИ: КОРОНАВИРУСЪТ	51
Капитализацията на вируса	54
Добре темперираният Армагедон	58
За какво е войната.....	60
„Spreakeasy“. Времената на сухия закон.....	63
ХРОНОЛОГИЯ НА ХАКВАНЕТО НА „НОМО SAPIENS“	69
Тайните на „бандата на четиримата“, разкрити в движение....	82
Цифровите феодали.....	89
РУСКАТА СОЦИАЛНА ДИСТАНЦИЯ	93
Пешките в чуждата игра	95
Машината е винаги права.....	96
„Те ще ни потанцуват“	101
Концепцията за дехуманизирането на изкуствения интелект.....	102
От сканирането на емоции към управлението на хората.....	110

ВОЙНАТА НА ТЕРАКОТЕНАТА АРМИЯ.....	117
Празнотата и пълнотата.....	120
Докато китайците си седят в Китай	123
АЛГОРИТЪМЪТ НА КОРОНАВИРУСА:	
МОЖЕ ЛИ ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ ДА УПРАВЛЯВА НАСТОЯЩАТА КРИЗА?	130
Всички в рояка.....	132
Алхимия на „Големите данни“	135
Киборг финансите и терорът	137
НАБЛЮДАТЕЛИ И НАБЛЮДАВАНИ	139
Черните лебеди и безсилието на политиците.....	140
Реалността от нищото	146
Декларацията на новите конкистадори.....	148
Отдалеченото общество	149
6 КАКВО Е ЦИФРОВИЯТ ЛЕВИАТАН	153
Левиатанът като окончателния наблюдател.....	159

ЧАСТ ВТОРА В ПЛЕН НА ЛЕВИАТАНА

НЕОХОРАТА И НЕОБОГОВЕТЕ	167
НАУКАТА НА ПЪТ КЪМ КОНЦЛАГЕРА	174
Атаката срещу философията.....	179
Фрагментация, банализация, херметизация	181
Цифровото управление на науката.....	183
От анархия към йерархия	190
„Програмисти“ против „когнитивисти“	192
Графиките в небесата и реалността на стагнацията.....	194
Победата на „силните новоправленци“	197
Дискредитиране на съзнанието.....	203

КАКВО МОЖЕ ДА ЗНАЕ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ШЕГИТЕ ЧОВЕКЪТ БЕЗ ЧУВСТВО ЗА ХУМОР?	207
УРОЦИТЕ НА ХАЙДЕГЕР.....	217
ТЕХНООПТИМИЗМЪТ КАТО САМИЯ СЕБЕ СИ.....	229
„Изчисляването на бъдещето“ като крайна технология	231
Швабовите технократи и техните „старания на малките“	234
Тезисите на „тъмната онтология“	237
ОТ ДЕКОНСТРУКЦИЯ КЪМ ДЕХУМАНИЗАЦИЯ	246
Раждането на свръхинтелекта от световния хаос.....	250
Моралните съждения	253
Настъпва ли Новото време-2?	254
Разрушение на метафизиката	256
Обещанията на Швабовите технократи.....	258
Щастието на Рокфелерови.....	258
ЧОВЕКЪТ НА ЗАВЪРШЕНАТА СУБЕКТНОСТ	273
Край на Цифровия Левиатан.....	277
От „хакнатия човек“ към „човеко-данните“	283
Санкцията като основен елемент от управлението на „хакнатия човек“	288
ТЕХНОЛОГИЯТА ЗА СЪЗДАВАНЕ НА РОЯК.....	301
СЪЗНАНИЕТО НА РОЯКА.....	321
СТРАТЕГИИТЕ ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ И СТРАТЕГИИТЕ ЗА ЖИВОТ	328
ПЕТТЕ СТРАТЕГИИ ЗА ОЦЕЛЯВАНЕТО.....	330
ЧЕТИРИТЕ СТРАТЕГИИ ЗА ЖИВОТА.....	335
ЕВОЛЮЦИЯТА НА НОМО FRACTUS.....	342
Парадоксът на автоеволюцията.....	344

ЧАСТ ТРЕТА
СОЦИАЛНАТА СИНГУЛЯРНОСТ
ПРЕД ПОРТИТЕ

НАШИЯТ „МОМЕНТ НА ХИРОШИМА“	355
Всички на Аляска?	361
ПО ОСТРИЕТО НА БРЪСНАЧА: ЗА „НОВАТА ОСЪЗНАТОСТ“	370
ЧОВЕКЪТ Е НЕИЗЧЕРПАЕМ	377
„Полагащите началото“	381
Душата и тялото	385
ЧОВЕШКАТА СИНГУЛЯРНОСТ	388
ЦИФРОВИЯТ ЛЕВИАТАН В ПОРЕДИЦАТА „КАТЕХОН“ – ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ	391

ЗА КОГО БИЕ КАМБАНАТА В КНИГИТЕ НА ИГОР ШНУРЕНКО?

Трилогията на Игор Шнуренко описва раждането и развитието на изкуствения интелект. Още през 1950 г. Алън Тюринг формулира тест за проверка дали компютърът има разум в човешкия смисъл на думата. Според него, ако човек не знае дали общува с друг човек или с компютър, и остане с впечатлението, че е общувал с човек, но всъщност това е било компютър, компютърът е проявил изкуствен интелект.

От многото определения за изкуствения интелект авторът избира даденото от Шейн Лег, един от основателите на лабораторията „Дийп Майнд“ („Deep Mind“), създава невронната мрежа AlphaGo, победила човек в играта Го. Според Шейн Лег интелигентността е способността на агента да си поставя цели и да решава различни задачи в променяща се среда. И ако този агент е човек, интелектът е естествен, а ако е машина – той е изкуствен.

При представянето на първата си книга в България Игор Шнуренко сравни изкуствения интелект с героя на Богомил Райнов – Емил Боев. Подобно на българския разузнавач изкуственият интелект е поставен пред необходимостта постоянно да анализира обкръжаващата го среда и да предприема действия, които увеличават възможностите му за постигане на определени цели.

Разпространено е мнението, че изкуственият интелект се базира единствено на високи технологии, огромна изчислителна мощ, свръхмодерни хардуерни чипове и сложни софтуерни алгоритми, като обикновено визуално той се свързва с хуманоидните роботи.

Акцентира се предимно върху самообучаващите се машини, като се пренебрегва човешкият фактор.

Авторът използва понятието „Цифров Левиатан“, с което обозначава сложния хибриден конгломерат между съвременните ИТ технологии (световната мрежа от компютри, сървъри и невронни мрежи), обслужващите ги специалисти и научни колективи, налагащите ги корпорации и крайните потребители, каквито сме самите ние.

Левиатанът според Библията е страховито чудовище, подобно на ламя, което прониква в Райската градина, но е сразено с меч от Бога в пустинята. Според друга версия след поражението си то оцелява и се оттегля в Океана, където заспива. Пробужда се в „Апокалипсис“, където е победено от ангел и е затворено в бездната за 1000 години.

Йоан Богослов отъждествява Левиатана със Сатаната – низвергнатият ангел, опълчил се на Бога. Наричан още Дявол, той непрекъснато изкушава човека да не следва Божиите закони. В образа на змия прелъстява Ева да опита забранения плод, изпитва благочестието на Йов и се опитва да изкуши Христос да злоупотреби с божествената си власт.

Авторът находчиво използва наименованието на неуязвимия страховит дракон, като неслучайно и заглавието на първата му книга е именно „Демонът отвътре“. Едно от значенията на думата „демон“ е „паднал ангел“; това е ясна препратка към вечната тема за антагонизма между божествената предопределеност и свободната воля на човека.

Антипод на божествения ред е хаосът, чиято научна метафора пък е пеперудата. През 1972 г. метеорологът Едуард Лоренц дефинира т.нар. Ефект на пеперудата – метафоричен образ на това как малки и непреднамерени събития като махането с крила на пеперуда в Бразилия предизвикват големи промени от рода на торнадо в Тексас.

Понятието „Левиатан“ е използвано от английския философ от XVII в. Томас Хобс за заглавие на своя трактат, описващ властта на държавата като суверен над индивида. В труда си Хобс, повлиян от Английската гражданска война, обосновава тезата, че общественият хаос може да бъде преодолян един-

ствено със силно държавно управление. Философът пропагандира обществен договор, даващ право на гражданите да създадат държава, която да им осигурява мир и да защитава техните права.

Шнуренко преосмисля значението на Хобсовия Левиатан съгласно спецификата на нашето съвремие. Той счита, че постиженията на т.нар. Четвърта индустриална революция дават на корпорациите тотален контрол върху всичко и правят държавата ненужна. При Цифровия Левиатан човекът губи личната си воля, като през целия си живот – от раждането до смъртта – е воден от математически алгоритми.

На базата на дълбок и всестранин историко-философско-технически анализ авторът стига до редица тревожни изводи. Шнуренко прави обоснованото предположение, че широко прокламираните от Клаус Шваб и технократския кръг около него идеи за т.нар. Четвърта индустриална революция и „голямото нулиране“ неминуемо ще породят социален катаклизъм.

Книгите на Игор Шнуренко са водеща светлина в тъмния информационен океан, който ни обгръща. Те ни напомнят да не забравяме, че сме единствените разумни същества на планетата Земя. И че не бива, увлечени в стремежа към лично самосъвършенстване, технически прогрес и битов комфорт, да се поддаваме на изкушението да противостоим на естествените природни закони.

Създаването на изкуствен разум, безсмъртието – телесно и духовно, виртуалната и допълнена реалност не могат да заменят любовта и простите човешки радости – дребните неща, които осмислят съществуването ни. Тленният земен живот има своите предимства, главното от които е неповторимостта на всеки един преживян миг и красотата на почувстваните емоции, превърнали се в спомени.

Сигурните, верни и предвидими, но студени, бездушни и пресметливи машини трябва да си останат такива. Трансхуманистичната мечта за сливането на човека с машината е дълбоко уродлива по своя замисъл и крайно опасна като изпълнение. Ако допуснем нейното сбъждане, ще достигнем точката на не-

възврат – позицията, след която ще загубим божествената истра, която ни прави хора.

Нормално за човека е да греши и да се поправя, да се радва на живота и да се бои от смъртта, да обича и да мрази, да се смее и да плаче, да изпитва радост и тъга, да изпада в униние и да се носи на крилата на възторга. Нека не се лишаваме от всичко това; да запазим човешкото в себе си, а не да се уподобяваме на машини.

Homo homini non est machina! Homo homini homo est.

Човек за човека не е машина! Човек за човека е човек.

Райко Попов

ЗА КАКВО Е ТАЗИ КНИГА

КОГАТО ТАЗИ КНИГА беше почти завършена, пред очите ми попадна видеоклип от напълно безлюдното китайско пристанище Яншан, разпростряло се на няколко километра и функциониращо вече две години. По разчертаното от небето до земята пространство деловито се придвижваха приклекли безпилотни товарни платформи, а безпилотни манипулатори спускаха върху тях контейнери. Те се превозваха до нужното място, където ги подхващаха други манипулатори, след което платформите, мигайки, се отправяха да изпълнят следваща задача.

Работи се денонощно, без да се спира дори за секунда. На другия край на света контейнерите ще бъдат разтоварени от същите безпилотни манипулатори, ще бъдат откарани по безпилотна писта до безлюдна фабрика, където от доставените детайли автомати ще сглобят нови автомати, дронове, роботи, компютри, екскаватори за металодобив, за да направят още повече автомати, дронове, роботи, компютри, екскаватори...

Те ще направят нови машини за извличане на природни ресурси от Земята и машини за извличане на психични, емоционални и физически ресурси от човека. Говоря за всякакви камери за следене, запис на реч, изображения, за железните облаци, в които се анализират гласове, изражения на лица, пози, поведение, сцени на скандали, учене, работа, любов, война, за безкрайните джаджи и датчици, които позволяват да се прецени какво да се очаква от човека и как той може да бъде използван. Как може да се изстиска от него максимумът, заплащайки минимума или по възможност нищо, намирайки в него ключа, с чието завъртане може да бъде принуден да работи бесплатно.

Гледайки клипа за пристанището Яншан, мой познат – създател на технологичен стартап* – не можа да скрие възторга си. „Гледай! – говореше той. – Ето го, реалното приложение на „Интернета на нещата“ (IoT)** с неговите прословути вишки 5G, ето го „умният град“! Нито един човек на няколко километра – и всичко работи! Това е нашето близко бъдеще!“

Той е прав – това не е 3D-игра, всичко това вече работи и то е нашето близко бъдеще, реалността, в която ние живеем. Реалност, която не се нуждае от хора – дори като потребители. Огромна част от хората не се замисля, не си дава сметка за това, което става – както рибата не си дава сметка за това, че живее във водата. Съвременният човек често живее само в днешния ден, в момента, и просто не желае да включи разума си, за да осъзнае какво очаква него и неговите деца и внуци зад завоя. В тази книга ще стане дума за характера на новата реалност, за тази същата вода, в която живее рибата.

Това е реалността на цифровите джунгли, където всяко наше движение може да бъде използвано срещу нас. Технократите, дошли на власт в световен мащаб, отдавна приспиват народите с приказки за откриващите се възможности, но премълчават опасностите и рисковете. През 2020 г., когато светът бе сполетян от Ковид кризата, много неща станаха явни. Нивото на живот в развитите страни падна, при което водещи технологични компании се обогатиха както никога дотогава. Десетки милиони хора по света загубиха работата си, а фондовите показатели продължиха да нарастват стремглаво, тъй като всяко съкратено работно място носи на компаниите печалба. Правителствата по света икономисаха от парите за пенсионерите – но в същото време в разгара на кризата намериха сред-

---

* Термин за обозначаване на стартираща компания, разработваща иновационен продукт или услуга. [Всички бележки, без изрично отбелязаните, са на преводача.]

** Концепция за компютърна мрежа от физически обекти – устройства, превозни средства, сгради и други предмети и вещи, притежаващи вградени електронни устройства за взаимодействие помежду си или с външната среда, които могат от разстояние да бъдат наблюдавани и контролирани.

ства за внедряване на интелигентни системи за масово следене и контрол на гражданите, за укрепване на апарата за насилие и репресия. И когато тези системи бяха въведени в действие, видяхме, че тези, чиято задача е предотвратяване нарушаването на правата на гражданите, имат други стремежи. Стана ясно, че официалните правозащитници и медиите само симулират дейност, като отдавна са станали част от глобалната система за потисничество и извличане на печалба. Тяхната задача е да осигурят нормализация на ненормалното, легализация на деструктивните, понякога саморазрушителни тенденции, разширявайки „прозореца на Овертон“^{**} така, че Homo sapiens да се превърне в нов вид – безполови, безсъзнателни, слабохарактерни, дистанционно управляеми роботизирани същества.

По-скоро става дума за перспективата за разделяне на човечеството на два вида – небогове и неохора, и в книгата ще поговорим защо това разделение не може да завърши с нищо друго освен със смъртта на човечеството. Ако някой от технократите^{**} чете тези редове – не се лъжете: каквото и да казват детерминистите^{***}, функционалистите^{****} и вулгарните еволюционисти^{*****}, принудителното разделяне на споменатите по-горе два вида няма да се получи.

Обстоятелствата са такива, че всички сме в една лодка и методът на разделяне, който очевидно се прокарва днес, няма да сработи. Говоря за метод, при който най-новите технологични постижения ще бъдат използвани, за да се придадат нови качества на небоговете, а неохората да бъдат зомбирани и пре-

---

* Джоузеф Овертон, американски социолог, описва технология за легализиране на абсолютно всяка идея, независимо от това колко абсурдна е тя, напр. ограничено използване на ядрено оръжие.

** Висококвалифицирани специалисти в областта на техниката и технологиите, участващи в управлението на организации или осъществяващи правителствени политики.

*** Философско течение, твърдящо, че всяко събитие е причинно предопределено, а свободната воля е илюзия.

**** Школа в психологията, изучаваща психологическата адаптация и приспособяването.

***** Философско учение, според което всичко съществуващо се намира в процес на непрекъснато и необратимо развитие.

върнати в роби, след което да бъдат унищожени. В книгата ще покажа защо това няма да се случи, а лансираната от сегашния „елит“ верижна реакция на човешка роботизация ще унищожи и двата клона.

Ограниченията срещу коронавируса бяха и си остават толкова абсурдни, при това правителствата, с някои изключения, действат толкова хармонично и синхронно, че стана ясно: забраните не са нищо повече от ефективни методи за въздействие върху масата и индивида, базирани на системи с изкуствен интелект, с цел внедряването им в глобалната матрица. Вземайки решение за забрана, държавните глави, министрите, кметовете най-вероятно не са осъзнавали какво правят, самите те намирайки се под влиянието на експертокрацията, строго контролирана от финансово-инвестиционните структури. В книгата ще видим как науката стигна днес до толкова унизителното положение – да бъде на подаяние от счетоводителите. Ще видим как широкомащабните експерименти за емоционално заразяване чрез социалните мрежи се развиваха през последните години и как резултатите им се използваха за придвижване на нужния на технократите дневен ред, за запазване в тайна на методите за улавяне и монетизиране на човека като ресурс, експериментите по контрол над съзнанието, на първо място при децата и подрастващите.

От самото начало на кризата започнах да анализирам причините за нея и случващото се ден след ден потвърждаваше хипотезата ми, че светът вече преминава към роякова съобщност, контролирана от системи с изкуствен интелект. Постепенно обаче пред мен се откри нещо, което нарекох Цифров Левиафан – сложна мрежа от системи с изкуствен интелект, отделни хора, техните колективи и смесени системи, които днес можем да наречем киборги. Някои от образуващите системи са строго централизирани, други са организирани по мрежов начин, но се основават на ясни принципи и алгоритми, а трети системи са разпределени, способни да се самообучават и дори, поне на теория, да променят своята архитектура.

Какво имам предвид под система с изкуствен интелект? Има много определения за изкуствения интелект, но най ми ха-

ресва това, което е дал Шейн Лег, един от основателите на лабораторията „Дийп Майнд“. Неговата лаборатория е известна на широката публика със създаването на невронна мрежа, която играе сама със себе си и победи човек в играта Го. Шейн Лег вярва – и неговата гледна точка ми е близка – че интелигентността е способността на агента да си поставя цели и да решава различни задачи в променяща се среда. Ако този агент е човек, интелектът е естествен, а ако е машина – той е изкуствен. Просто е. В книгата ще разгледаме подробно тези въпроси, важно е да се подчертае, че използвам тази дефиниция за изкуствен интелект, прилагайки я към Левиатана.

Сред тези системи има и сравнително прости изкуствени невронни мрежи, които обслужват охранителни камери, обработват информация, записана от сензори на „умни асистенти“, контролират разговорни ботове или мотокари в пристанището, разпределят лекарства или контейнерни кораби по целия свят или определят къде ще бъдат разположени кулите 5G. Има още по-сложни системи с изкуствен интелект: такива, които разиграват моделите на реакцията на обществото към определени ситуации, и такива, които провеждат политическите кампании за манипулиране на населението в социалните мрежи и извън тях. Има много сложни структури с изкуствен интелект, например предсказващите машини на финансовите пазари, като системата „Аладин“ на глобалната инвестиционна група „Блек Рок“ (Black Rock)*. Такава интелигентна система с известно развитие чрез поведението на своите агенти може да контролира поведението на пазарите и по този начин, оптимизирайки производителността, да затвори определен пазар, индустрия или държава.

Трябва да подчертая, че в Цифровия Левиатан няма нищо мистично – той е изцяло творение на човешките ръце и ум. Само че това е такова създание, върху което, както често се случва, неговият създател/създатели губят или вече са загу-

---

* Американска мултинационална компания за инвестиционен мениджмънт, базирана в Ню Йорк, САЩ, смятана за най-голямата компания за управление на парични средства в света.

били контрол. Създателят на Левиатана едва ли има едно име. Творението е плод на колективните усилия на мнозина, преобладаващото мнозинство от които са виждали и изпълнявали само своята част от най-различни проекти. Те са нямали и понятие за това, че съвкупността от проекти, мрежи и платформи представлява едно цяло, нито пък за това как това цяло ще се развива.

Има ли Левиатанът ядро или пък няколко ядра? С развитието на системата тя може да стане напълно децентрализирана, поглъщайки все повече и повече системи с изкуствен интелект, групи хора и отделни индивиди.

Изпреварвайки критиката за митотворчество в персонализирането на някаква абстракция, веднага ще кажа нещо в своя защита. Метафората „Левиатан“ беше избрана от мен първоначално по практични съображения: исках да мога по-адекватно да опиша новата реалност, за да направя изводи и да предскажа определени тенденции. Избрах тази дума за удобство, основавайки се предимно на идеята на английския философ от XVII в. Томас Хобс за Левиатан като олицетворение на държавата. С удоволствие бих се отказал от името, ако попадна на нещо по-добро. Оказа се обаче, че Цифровият Левиатан достатъчно точно обяснява случващото се. Концепцията работи доста добре и дори само поради това си струва да се използва това понятие.

Освен това много бързо се изясни, че става дума за нещо повече от удобна метафора. Все повече и повече в действията си Левиатанът, чиято архитектура се променя с времето, се показва като единно цяло, макар и без лице. Това едва ли е някакъв гигантски всезнаещ кристал от научнофантастичните филми – но той е не по-малко реален от държавата например.

Предвиждам още едно възражение срещу отделянето на Левиатана в субектна същност от хората, начели се с Кърцуайл* или други войнстващи функционалисти, популярни предимно поради своя сензационен начин на представяне на информацията.

---

* Вж. Рей Кърцуайл. Как да създадем ум. „Изток-Запад“, 2015. – Б.изд.

Хората, подложени на въздействието на подобно ярко и увличащо четиво, обикновено заемат една от двете позиции. Или самите те стават гностици* и трансхуманисти**, или като са открили несъответствия в тези текстове – а те са много – казват, че изкуственият интелект е чист пиар*** и празнотумство, зад което няма и не може да има нищо, защото човекът по определение е невъзможно да бъде надминат по интелигентност. Целта на съществуването на „т.нар. изкуствен интелект“, казват те, е да заинтересува хората и изобщо изкуственият интелект е блъф, опит да се скрие фактът, че това са някакви алгоритми, контролирани от тези, които са ги написали. Те са сигурни, че човешкото съзнание стои на върха на пирамидата от усложняващи се процеси и ако изкуственият интелект започне да излиза извън контрол, може просто да се издърпа щепсела от контакта.

Нито едната, нито другата страна се затруднява с доказателства или разбор на критичните забележки; и двете гледни точки са въпрос на квазирелигиозна вяра в някакви аксиоми, авторитети или дори ловко нагласени статистики. И едните, и другите апелират към зле разбрани и неясно формулирани вътрешно противоречиви тези. За да си изясните поне отчасти какво представлява изкуственият интелект в историческа перспектива, в какви посоки се е развивала тази област на науката, в какво се състои революцията, извършена от изкуствените невронни мрежи и накрая – какво представлява днес изкуственият интелект, ви препоръчвам да прочетете моята книга „Демонът отвътре. Анатолия на изкуствения интелект“. В нея съм се опитал накратко да разкажа за най-важните неща по темата и да дам на заинтересуваните цялостен поглед върху предмета. Старал съм се да избягвам клишетата и съм се отнесъл критично към общоприетите митове, например за англо-американската основа на големия напредък в изкуствения интелект. За съжаление

* Ранно християнско религиозно-философско течение, основано на християнските религиозни норми и източната митология.

** Интернационално интелектуално движение, поддържащо идеята за подобряване на човешките възможности, използвайки новите технологии.

*** От англ. PR (Public Relations), „връзки с обществеността“.

ние, често книгите за изкуствен интелект страдат от фрагментарен, избирателен, клиповиден подход, който прави читателите им лесна плячка за техно-шамани и инфо-цигани*.

Настоящата книга може да се разглежда като продължение на „Демонът отвътре“, като разширяване и задълбочаване на темата, като продължение на дискуссионните въпроси, започнати да се обсъждат там, например в измисления диалог с робота София.

Но темата на тази книга в никакъв случай не е абстрактна или академична. Събитията се развиват стремително. След десетилетия на примамване, подбутване и обещания за рай, технократите обявиха шах и мат на човечеството. Те закриха епохата на Просвещението и потопиха *Homo sapiens* не просто в неразумно състояние, а в състояние на нарцистична анестезия.

Обществото на всеобщото благоденствие, разкъсвано на парчета от противоречия, неразрешими в рамките на финансовия капитализъм, се самоунищожи. Потребителското общество също няма да живее дълго. Планетата, която човекът хищно ограбва, му нанася ответен удар, а самопровъзгласилият се „елит“ вместо с търсенето на изход се занимава с хакването на *Homo sapiens*, за да го използва първо като психологична, а след това и като биологична суровина в търсенето на жадувания Граал на световната власт.

Нима не е очевидно, приятели, че пред очите ни се разиграва финалът на човешката история? И какво – от нас, киборгите със сензори в ръцете, до киборги със сензори в главите, остава само един исторически момент? Ясно ли ни е, че всеки сензор може да бъде и задвижващ механизъм, тоест да стартира при определени показания механизъм за управление? Науката, която обяви първо края на Бога, след това края на метафизиката, сега съвсем спокойно говори за края на човека, но дори човекът-животно няма да бъде последната спирка по този път...

---

* Прозвище в интернет на продавачите на всякакви фалшиви курсове, гарантиращи мним бърз успех, а реално нямачи никаква реална стойност; всъщност такива „коучъри“ са измамници, които печелят от доверчивостта на хората с проблеми.

Убедени ли са атеистите сред нас, че човечеството очаква Спасението? Не е ли така, защото най-близката до нас Вселена не показва признаци на интелигентен живот, или пък защото всяка цивилизация преминава през етапа, който преживяваме днес и в резултат на това се самоунищожава?

Защо се получи така? Как ние, общността на Homo sapiens, стигнахме до тук, след като за петдесет хиляди години извървахме пътя от пещерните рисунки до балета и Толстой, а след това за петдесет години – пътя от балета и Толстой обратно до стенните графити? Защо хората толкова лесно, толкова бързо се отказаха от основните си граждански права, спечелени в продължение на векове борба?

И главният въпрос: неизбежен ли е свят без разумен живот?

След моите програми, записани в телевизионния канал „Ден ТВ“, винаги звучат въпросите: „Казвате, че всичко е зле. Добре, но какво да правим? Как да се подготвим? Да захвърлим всичко и да отидем на село? Да се заемем с кулите 5G? Да скрием децата?“

Аз самият всеки ден мисля върху тези въпроси. Размишлявам над тях и в тази книга. Може да се поеме по пътя на най-малкото съпротивление, без особено разбиране да се обвинят някои тъмни сили за всичко и да скръстим ръце: какво можем да сторим срещу рептилите? Този път на мен лично не ми е близък.

Вторият път: да се опитаме да отделим зърното от плявата, внимателно да се ориентираме в случващото се, изхождайки от вярата си във възможността за вечен живот, да се опитаме да направим максимално разумното тук и сега. При това съм убеден, че цялото човечество се намира в една лодка, богати и бедни, глупави и умни, силни и слаби, красиви и не толкова привлекателни, изостанали и напреднали, мечтатели и прагматици.

Дори технократите са заедно с нас в същата лодка, колкото и да им се иска да скочат от нея и прехвърляйки се на флаш-памет, да се насочат към звездата Алфа Кентавър. Флашката може и да пристигне, но тя ще продължи да кръжи по орбита в безсмислен танц, докато заедно със звездата не бъде засмукана от черна дупка.

Необходимо е не само да разберем какво да правим „в следващия ход“, но и да изчислим партията за няколко хода напред – отчитайки как ще отговори противникът. Аналогията с шаха не ме оставя и в следващата глава ще разберете защо.

Трябва също да разберете, че всеки ход от шахматната партия, която играя, може да се окаже последен. Сега държите в ръце книгата „Хакнатият човек/Homo fractus“ или виждате текста ѝ на екрана на вашето цифрово устройство, но при следващия ход тя може да бъде зачеркната – просто да бъде обявена за несъществуваща.

Хартиената версия ще оцелее, докато по планетата, както в известната история на Рей Бредбъри „451 градуса по Фаренхайт“*, не започнат да обикалят пожарните, за да намерят и изгорят всички бунтовни книги. По-лесно е избяването от електронните версии – в бъдеще в тях ще могат да се вграждат кодове за самоунищожение или за автоматична промяна на съдържанието. Може да се окаже, че в някои бъдещи версии системата ще направи така, че ще възхваляват силата и мъдростта на Левиатан Велики.

Затова, ако четете тази книга в електронен вид, може да не е излишно да препишете нещо от нея. Така, за всеки случай, колкото и нелепо да звучи това в нашия свят, където паметта все повече става външна. Защото и външната памет може да бъде сметната за крайно нежелателна.

Може би си струваше да се престоля, че всичко това е художествено произведение, фентъзи, измислица. С измислица – и ползата ще е никаква – многобройните агенти на Левиатана, притаени зад всеки цифров ъгъл, ще пробягат отстрани, разтревожено всмуквайки бунтовния въздух, връщайки го обратно сертифициран и одобрен.

И така, на екрана на моя Макбук се появяват думите „Хомо сапиенс срещу Левиатан“. След това те изчезват: навярно все още не съм задал всички въпроси, а на вече зададените ще започна да отговарям без забавяне, веднага.

---

* „451 градуса по Фаренхайт“, научнофантастичен роман антиутопия от Рей Бредбъри (1953).

ИГРАТА В ПЕРСПЕКТИВА

НАСКОРО имах възможността да разговарям с чаровния младеж Даниил Дубов, световен шампион по бърз шах, станал гросмайстор на 14 години. Интересуваше ме какво движи шахматистите след 1997 г., когато компютърът „Дийп Блу“* победи Гари Каспаров. Оттогава компютрите станаха не само по-мощни, но преминаха и към различни в сравнение с края на 90-те принципи на работа. Дълбокото машинно обучение** и системите с изкуствен интелект дадоха на машините предимство в конкуренцията им с хората и днес е ясно, че машината ще спечели срещу човека във всяка игра с установени правила.

Какво да правим ние, обикновените хора, когато дори шампионите не могат да се справят с автоматите? Масите на уличното кафене, разположено в Чистие пруди*** бяха празни: разговаряхме веднага след строгата карантина в Москва, когато хората всекидневно бяха тормозени от светкавични новини за десетки смъртни случаи от Ковид. Младият шахматист не се раздели с бележника си, където дори по време на разговора ни си записваше нещо. Той ми обясни, че днес в шаха можеш да спечелиш единствено работейки с добър компютър. На пръв поглед изглежда, че шахматната игра е изследвана надлъж и нашир, анализиран е всеки дебют – но този анализ в по-голямата си част е все още „човешки“. С други думи, шахматната теория и анализ са разработени от хора – и тук се появява шансът за

---

* Шахматен суперкомпютър, разработен от Ай Би Ем.

** Вид машинно обучение, което използва невронни мрежи за учене от данни, като неговите алгоритми са в състояние автоматично да подобряват множества от данни. Използва се за автоматично идентифициране на обекти в снимките.

*** Езеро в Москва, любимо място за срещи на бохеми и неформали.

„киборга“, който всъщност свързва човека с компютъра. Интуицията, която все още означава нещо дори в света на победилия алгоритъм, подсказва на шахматиста каква позиция трябва да пусне през компютъра, за да разкрие с неговата помощ нови възможности, да открие решения все още невключени в учебниците по шах. И такива възможности понякога се намират! Но, подчертава Даниил, трябва намереният вариант незабавно да бъде пуснат в действие: в противен случай има вероятност други да го сторят.

Следователно работният ден на съвременния професионален шахматист преминава в постоянен разбор на позициите. Това обаче едва ли го отличава от шахматиста от миналото, освен че той разполага с нов инструмент за работа – компютърът като средство, разширяващо възможностите на човешкия мозък. Канадският философ Маршал Маклуън показа, че всеки подобен инструмент създава свършено нова среда и човек го осъзнава приблизително в същата степен, в която рибата осъзнава водата, в която плува. В тази книга ще разкажа за последствията за всеки човек и за човечеството като цяло от появата на такъв инструмент, който Даниил Дубов използва толкова успешно, както и за това, че без да осъзнаваме какво се случва с нас, попадайки под властта на Цифровия Левиатан, ние се плъзгаме към тоталитарна диктатура.

Даниил ми разкри още едно ключово нещо, което, както ще покажа в книгата, се отнася не само до шаха и което също така вече е довело до фундаментални промени в картината на света – а следователно и в самия свят. Факт е, че шахматистите днес вече не мислят в комбинации, както правеха по времето на Ласкер, Алехин и Капабланка. Няма ги вече примамването на врага в капан или неочакваният ход, който да го принуди да предприеме действия, последвани от светкавичен шах и мат.

Не, перспективното мислене не е на мода днес. Майсторите са настроени на оптимална стратегия, позволяваща им да спечелят определен брой партии в даден турнир. Те мислят с един ход напред, правейки позицията си максимално ефективна. В този подход се крие тайната на успеха днес. Ще премахне ли това красотата от шахмата? Според мен – да. Все пак кра-

сотата е в неочакваната комбинация, в жертвата, която се превръща в победа. И накрая – метафори! В края на краищата, ние все още виждаме в шаха не набор от някакви интелектуални агенти, които се редуват по дадени правила, а пешката, която може да стане дама, обсадения цар или двамата ловки офицера, гromящи вражеските редици. За нас това е история, игра, състезание – но не и единствено набор от алгоритми.

Ако човекът се научи да мисли като компютър, то безусловно той ще загуби способността си да съпоставя играта със своята реалност, с огромния околн свят.

В обикновения живот, а не в шаха, виждаме как моментният подход също става общоприет. Хората вече не могат да правят планове за живота, за бъдещето, да се движат към целта, допускайки грешки или правейки единствения правилен ход. В новата реалност на личните и колективни месинджъри и мигновените реакции е важно да се получи санкция от системата, от колективното съзнание, за следващия ход.

Ще Ви разкажа за това как Homo sapiens в надеждата си да стане Homo Deus* губи рационалното си мислене и сам се превръща в машина.

Пресмятането без ход напред е по-ефективно от това с един предвиден ход и много по-ефективно от това с два или три хода. Всяко планиране ви принуждава да държите резерви, да отклонявате ресурси от по-печеливши в момента дейности. Освен това планирането, колкото и парадоксално да звучи, насърчава децентрализацията.

Цифровият Левиатан събира огромни масиви данни и ежесекундно подава алгоритми към машините и санкции към „хакнатите хора“. Това е центърът за вземане на решения, на всички решения – въпреки че в същото време Цифровият Левиатан принципно не се локализира. Да се даде възможност за планиране означава да се даде по места на машините или на хората определена свобода на действие, което е в разрез с мечтата на Цифровия Левиатан да проникне навсякъде и да контролира всичко. Планирането и стратегиите, както ще видим по-ната-

---

* Богочовек.

тък, са слабо съвместими с алгоритмите на „науката за големите данни“ (Big Data Science)*.

Един илюстративен и свеж пример за мислене без ход напред е борбата срещу коронавируса. Стратегиите за планиране и подготовка са отхвърлени, инфекциозните болници са затворени, плащанията на лекарите са намалени, което позволява икономия на пари и това медицината първо да се минимизира, а след това и да стане виртуална. Изглежда, тази странна болест показва неготовността на „новата медицина“, базирана на принципите на виртуалността и големите данни, да се бори с нея. Човек би си помислил, че в резултат на това държавите ще се върнат към старите модели.

Но се случи точно обратното: държавите, изядени отвътре от Цифровия Левиаган и лишени от собствената си воля, удвоиха усилията си за създаването на „нова медицина“, оставяйки парализираната и разрушена стара система да умре под предлога, че тя се е провалила. Същевременно те твърдяха, че ако се вложат достатъчно средства в новата медицина, тя магически ще даде по-добри резултати. Не е ли това още един пример за края на епохата на Просвещението, за което политическият бизон Хенри Кисинджър написа своето блестящо есе „Как завършва Просвещението“?***

Сред научните и техническите работници съществува популярната гледна точка, че такова развитие е неизбежно и еволюционно предопределено. Говори се за това, че човек изобщо не притежава съзнание и свободна воля, че това са само илюзии, а дали те са полезни или вредни – зависи от гледната точка.

---

* Big Data – потоци от данни с обем над 100 GB, общ термин за различните инструменти, подходи и методи за обработка на структурирани и неструктурирани данни, с цел използването им за машинно обучение, разпознаване на образи, имитационно моделиране, изкуствени невронни мрежи, прогнозна аналитика.

Big Data Science – съчетава различни области на знанието: компютърни науки, математика и системен анализ; включва методи за обработка на големи данни (Big Data), извличане на данни (Data Mining), статистически методи, методи на изкуствения интелект, включително машинно обучение (Machine Learning).

*** Публикувано в списание „The Atlantic“ през юли 2019 г. – Б.а.